

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Prosa Exegesis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

Dapsilis mensæ peregrina sperne
 Fercla, ceu fœdam stomachi saburram,
 Sintque Lenæi calices pudori.
 Terra lugubri sonet ista planctu:
 Cypridis cedat pharetratus infans.
 Stringe inexpleti vaga vela cordis,
 Quidquid arridens oculos sequaces
 Allicit, mendax & inane ducas.
 Namque post lapsos sine nube Soles,
 Scena dum mimo fuerit peracta,
 Arbiter vitæ rigidus, necisque,
 Quidquid admisit petulantis aui
 Feruor, expendet Themidos balance.
 Heu! quibus sese latebris nocentes
 Occulent? Nusquam trepidis asylum:
 Pallium nusquam vitiiis dolisque.
 Conde speluncis Acherontis atri
 Crimen; heu! frustra radiis supernæ
 Lucis offundis tenebras. Ad ipsos
 Tende pernici Antipodes volatu;
 Vindicis dextram Antipodes tremiscunt.
 Numinis nulla radiis tenebræ:
 Nullus, heu! nullus locus est ab illo
 Vindice tutus.

PROSA EXEGESIS.

HAEC qui seriò attenteque perpenderit, fierine po- ^{Extremi}
 terit ut aut lasciuientis ætatis illecebris se tradat, ^{iudicij ter-}
 aut vlllo in pretio habeat profanas voluptates? Nemo
 profectò tam demens tamque excors inuenietur, nisi
 fortasse flagitiorum consuetudine callum auribus obdu-
 cente, ad hunc tam terribilem fatalis tubæ clangorem

G g g g g 2

pror-

Hieron. in
Matthæu.

prorsus obsurduerit, quæ D. Hieronymum olim ita perculit, nullam ut quietis partem capere posset. Quoties, inquit ille, diem iudicii considero, toto corpore contremisco. Nam siue comedo, siue bibo, siue aliud quid facio, semper illa tuba videtur auribus meis insonare: Surgite mortui, venite ad iudicium.

Alia Dei
iudicia, alia
hominum.

Videbat enim vir acri iudicio præditus, longè alia esse iudicia Dei, alia hominum: & in illo supremo tribunali fortasse despiciatissimos fore, qui hîc ceteros præ se despiciunt; abiectissimos, qui supremum dignitatis apicem conscenderunt; calamitosissimos, qui hîc bonorum omnium votorumque summam videntur consecuti. Idemque de rebus, quod de personis, fore iudicium, non ignorabat: ea scilicet vanitatis esse condemnanda, quæ prima inter mortales habentur bona.

Impij in ex-
tremo iudi-
cio damna-
bunt suam
dementiâ.

Sap. 5, 2.

Et fanè nihil est, quod efficacius ab illis rerum caducarum admiratoribus palinodiam extorqueat, quàm inopinata illa sortis & conditionis commutatio, cum impij, discussio, ut ita dicam, huius mortalitatis lethargo, longè aliam rerum faciem coram supremo Iudice contemplabuntur. *Videntes enim, ait Sapiens, turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperate salutis.* Et ecce continuò palinodiam: *Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore: ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter Sanctos fors illorum est. Ergo errauimus à viâ veritatis, & iustitie lumen non luxit nobis, & Sol intelligentie non est ortus nobis. Lassati sumus in viâ iniquitatis & perditionis, & ambulauimus vias difficiles, viam autem Domini ignorauimus. Quid nobis profuit superbia? aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Transferunt illa omnia tamquam*

quam umbra, & tamquam nauis quæ pertransit fluctuantem aquam: cuius, cum præterierit, non est vestigium inuenire, neque semitam carmæ illius in fluctibus. & plura in hanc sententiam, quæ facundus impiis dolor suggeret, & salutis extrema desperatio.

Sed immoremur tantisper singulis quæ per ironiam proponit Ecclesiastes. 1. Latere, inquit, iuuenis in adolescentiâ tuâ. 2. Et in bonis sit cor tuum in diebus iuuentutis tuæ. 3. Et ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum. Sed, obsecro, ne quid nimis: scito quod pro his omnibus adducet te Deus in iudiciam. Itane verò? Quid ergo iuueni prodest inanis adolescentiæ iactantia, si lubrica hæc ætas, tot vitiis obnoxia, seuerissimo illi tribunali, & plus quam Rhadamantæo iudicio sistenda est?

Certè vel sola illa cogitatio ad exuendam iuuentutis lasciuiam, moresque seniles induendos sufficere deberet, cum eadem cogitatio totum etiam hominem exteriorem aliquando mutasse reperiatur. Auctor est mihi D. Vincentius, iuuenem quendam, cui Christus per quietem se Iudicis habitu gestuque obtulerat, ab eodem variis quæstionibus pulsatum, ac seuerè increpitum, ita toto corpore cohorruisse, ut summo manè capillis omnibus canus repente comparuerit.

Addit Ecclesiastes: Et in bonis sit cor tuum in diebus iuuentutis tuæ. Diceres, Dionysium aliquem Syracusanum Damocli, regio schemate exornato, omne genus delicias apponere, eumque inter flores, vnguenta, Muscumque concentum, ad epulandum, regiæque fortunâ fruendum adhortari. At ille deliciarum oblitus, idem talem respectare pendulum è serâ mucronem, & in singula momenta extremum capiti exitium metuere. Ita

G g g g g 3

fru-

Extremi
iudicii cogi-
tatio iuuen-
tutis lasci-
uiam do-
mat.

S. Vincent.
Concion.
in Sexag.

Extremum
iudicium
cogitanti
non sapit
voluptas.

frustrà Iuuenem Ecclesiastes hortatur, vt cor suum in voluptates effundat, dum ex alterâ parte seuerum diuini iudicij mucronem intentat. Frustrà, inquam, est. Nec epulari huic beatulo, nec iocari, nec ludere adlubescet. nimirum

Horatius
l. 3. Od. 1.

Distriktus ensis cui super impia

Ceruice pendet, non Sicula dapes

Dulcem elaborabunt saporem:

Non auium citharæque cantus

Somnum reducent. —

Augustinus
lib. 6. Confess.
c. 16.

Nihil opus est hæc pluribus exemplis stabilire. Vnicum producam D. Augustini, qui nihil æquè apud se valuisse confirmat ad sistendum voluptatis fluxum, quo contabescerat in mortem, atque timorem diuini iudicij. Non me reuocabat, inquit, à profundiore voluptatum carnalium gurgite, nisi metus mortis, & futuri iudicij tui, Domine: qui per varias quidem opiniones, numquam tamen recessit à pectore meo. Sed ad alios salutaris huius timoris effectus transcamus.

Timor extremi iudicij frangat indomitas cupiditates.

Pergit ironicòs Ecclesiastes: *Et ambula in vis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum.* Quis, obsecro, tantæ reperietur audaciæ, qui vagas, effrænes, indomitas suas cupiditates per omne vitiorum genus exspatiari permittat, si diuini iudicij terrore fuerit percussus? Sanè nihil hoc timore præsentius existimauit Propheta Regius ad coërcendas illicitas cupiditates, cum dixit: *Conspice timore tuo carnes meas, à iudiciis enim tuis timui.*

Psal. 118.
110.
Extremi iudicij obliuisci, magna est pena.
Eusebius
Emislenus
Homil. de
Latrone
beato.

Hæc assidue meditari, certa salus; negligere, fatalis est socordia: &, vt ait Eusebius Emislenus, irremediabile periculum est, sic aliquem vitiis & cupiditatibus fræna laxare, vt se rationem Deo non meminerit redditurum. Neque enim exiguum peccati sup-

supplicium est, metum ac memoriam extremi perdidisse iudicij.

Hæc itaque dies noctesque meditemur, si peccatis modum ponere volumus: feramus illum in oculis, ante cuius oculos assidue versamur. Nihil est enim quod nos ita prouidos, & aduersus lubrica peccatorum pericula circumspectos reddat, quam terribilis illius Iudicis præsentia, cuius tribunal nec declinare, nec fallere, nec muneribus corrumpere possumus. Magna vobis est, inquit Boëtius, si dissimulare non vultis, indicta necessitas probitatis, cum ante oculos agitis Iudicis cuncta cernentis, ac bonis præmia, malis supplicia dispensantis.

Hominis testimonium declinamus, ait D. Ambrosius, & in conspectu Dei ea quæ sunt indigna committimus? Iniuria est homini, spectare flagitia: Deum arbitrum omnium esse scimus, & eo teste peccamus? Quod scortum aut adultera tam prostituta reperietur impudentiæ, quis latro aut sicarius tam proiectæ audaciæ, ut præsentem Iudicem, publico satellitio septus, coram carnifice & cruciatuum instrumentis, aut incessantem libidinem audeat exercere, aut in obuium quemuis rapinam ferroque grassari? Et audet homo præsentem & inspectantem Deo Iudicem, cinctus undique cælestibus aulicis diuinæ iustitiæ ministris, imminente in eius exitium carnifice cacodæmone, audet inquam ea perpetrare, quibus æternis cruciatibus se reddat obnoxium?

Sed, pro dolor! in quantam trepidationem hæc aliquando conuertetur audacia, cum omnibus undique præfidiis exclusus peccator, quod se conuertat non habebit? Quam fronte tunc infinitæ Maiestati impudens illud:

Iudicis præsentia concepta à peccatis coercet.

Boët. lib. 5. de Consol. Prof. ult.

Ambros. de Apologia David. Magna impudentia est Deo teste peccare.

illud os ostendet læsæ Maiestatis reus ? aut quâ fiduciâ misericordiam imploraturus est, primùm de contemptu misericordiæ iudicandus ? quàm vana tunc erit & inanis apparebit adolescentiæ iactantia ? quàm acerba voluptatum recordatio ? Nunc eadem potius cum gustu sensuque poenitudinis ruminemus ; & Ecclesiastæ monitis auscultantes, quæ tunc acerba futura sunt, eorum nunc inordinatos appetitus ac frustratoriam vanitatem detestemur.

SECTIO SEXTA.

ECCLESIASTES.

^a Vatablus
& Olym-
piod. super-
biam

VERSUS 10. Aufer^a iram à corde tuo, & amoue malitiam à carne tuâ. Adolescentia enim & voluptas vana sunt.

METRICA PARAPHRASIS.

Si tam minaci fronte præteritæ exigit
Momenta vitæ præpotens mundi Arbiter;
Si tam seueræ lancis arbitrium subit
Fervor iuuentæ, lege postquam adamantinâ
Fatalis hora clausit extremum diem;
Ferox iuuentus sana meditari incipe:
Compesce flammam, spiritus truces doma,
Furiasque reprime & nève feruescens cruor,
Ratione mersâ, temet eripiat tibi:
Nec te Diones illici vultu puer
Lasciua torquens iacula, & hamatos iocos
Veneris pudendo vile mancipium gregi
Transscribat. O quæ toxica incautis procax

Miscet